

3 ARBEIDSMARKTFINALITEIT

Info over de vakfiche

Geldig van 1 januari 2027 tot en met 31 december 2027.

Je gebruikt deze vakfiche voor deze studierichtingen in de **3de graad arbeidsmarktfinaliteit**:

- onthaal, organisatie & sales

Ter info: In deze vakfiche is een doel opgenomen waarbij je in het reguliere onderwijs handelingen correct moet uitvoeren. Bij het examen simuleren we deze handelingen en leg je deze handeling uit. Het gaat om het onderwijsdoel 01.01: je past technieken voor levensreddend handelen toe in een gesimuleerde leeromgeving.

De volledige inhoud van dit doel vind je op de website van Onderwijsdoelen.be.

Waarom leer je dit vak?

In dit vak leer je een aantal competenties die je in staat stellen om op een constructieve wijze deel te nemen aan het maatschappelijke en democratische leven.

Een actieve burger is zichzelf met begrip voor anderen zonder onderscheid van ras, kleur, geslacht, geaardheid, taal, levensbeschouwing of sociale afkomst. Als actieve burger kunnen we op een constructieve manier met elkaar omgaan, communiceren en samenwerken. In een samenleving zorgen we ook voor elkaar. Je ontwikkelt vaardigheden om levensreddende technieken toe te passen als iemand in een noodsituatie verkeert.

Via een historisch kader krijg je inzichten in het verleden en dit zorgt ervoor dat je jouw eigen tijd en plaats in de samenleving beter begrijpt. Je ontdekt mechanismen die ook in jouw leven spelen en je begrijpt de mogelijke gevolgen. Je wordt een kritische denker die betekenis geeft aan het verleden en zo de toekomst kan beïnvloeden. Door kunst- en cultuuruitingen leer je de wereld om je heen ontdekken en beter begrijpen. Je krijgt meer inzicht in onderwerpen die in je eigen buurt, in België en in de wereld spelen. Ook draagt het bij aan je eigen culturele en creatieve ontwikkeling.

Je staat stil bij de principes en betekenis van de democratische rechtsstaat en hoe deze in de praktijk werkt. Democratie behoort tot de verantwoordelijkheid van iedere burger en moet zich uiten in ons handelen. Het is niet alleen de verantwoordelijkheid van de overheid om rechtvaardigheid en gelijkheid te waarborgen, maar ook die van de burgers. De overheid geeft vorm aan de samenleving door middel van haar inkomsten en uitgaven. Deze financiële activiteiten hebben ook een impact op de sociale structuur van een land.

Door goed geïnformeerd te zijn over de juridische aspecten van werken, ben je in staat om vorm te geven aan je eigen toekomst. Door je geld goed te beheren zorg je voor financiële onafhankelijkheid. Je leert weloverwogen keuzes te maken binnen je budget en manieren om te sparen en te beleggen.

Het kan gebeuren dat je onopzettelijk schade toebrengt aan anderen of aan eigendommen. Door je verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid te begrijpen kan je beter je risico's inschatten en nagaan op welke manier je jezelf goed kan verzekeren.

De digitale technologie biedt je hulpmiddelen om inhoud te creëren. Bij deze mogelijkheden hoort ook de verantwoordelijkheid om ethische, sociale en wettelijke regels na te leven.

Hoe gebruik je deze vakfiche?

Een vakfiche bevat alle informatie die je nodig hebt om te studeren en om je examen met succes af te leggen. We geven je dus niet alleen de leerstof maar ook uitleg over hoe het examen verloopt, wat je moet meebrengen, hoe we je examen beoordelen en welk cursusmateriaal je kan gebruiken om je voor te bereiden.

Leerdoel

Bij elk hoofdstuk krijg je eerst een korte beschrijving van het leerdoel: een algemene omschrijving van de competenties die je moet verwerven.

Wat moet je leren?

Om je voor te bereiden op het examen volg je de actualiteit op lokaal, regionaal en nationaal vlak.

Om de privacywetgeving te respecteren maakt het examen gebruik van fictieve situaties.

ik ben wie ik ben

Je reflecteert over het relationele, gelaagde en dynamische karakter van identiteit.

Je legt uit wat identiteit is.

Je maakt een onderscheid tussen de verschillende soorten identiteiten. De verschillende soorten identiteiten zijn:

- persoonlijke identiteit
- groepsidentiteit

Je legt uit dat jouw identiteit uit verschillende lagen bestaat. De lagen van persoonlijke identiteit zijn verbonden met:

- biologische aspecten
- persoonlijkheidstrekken
- familiale achtergrond

De lagen van groepsidentiteit zijn verbonden met:

- regionale, nationale en supranationale aspecten
- groepen waar je deel van uit maakt
 - gendergerelateerde groepen
 - sociaaleconomische groepen
 - levensbeschouwelijke groepen
- subculturen

Je legt uit hoe de lagen van persoonlijke identiteit iemands identiteit vormen.

Je legt uit hoe de lagen van groepsidentiteit invloed hebben op de identiteit.

Je reflecteert over welke lagen het meest bepalend zijn voor de vorming van identiteit.

Je legt uit dat jouw identiteit beïnvloed wordt door verschillende factoren.

Je reflecteert over hoe persoonlijke en groepsidentiteit elkaar beïnvloeden.

Je legt uit hoe de verschillende lagen van identiteit elkaar beïnvloeden en hoe jouw identiteit kan veranderen.

Je reflecteert over hoe factoren de identiteit vormen en beïnvloeden. De factoren zijn:

- verbondenheid
- discriminatie
- wij-zij-denken

Je legt uit hoe het mens- en wereldbeeld de identiteit bepaalt en andersom.

Je reflecteert over hoe het mens- en wereldbeeld de identiteit bepaalt en hoe het wereldbeeld kan veranderen bij een persoon.

ik leef samen met anderen

Je licht toe hoe de verschillende vormen van diversiteit verrijkend en uitdagend zijn voor het samenleven.

Je gaat respectvol en constructief met anderen in interactie rekening houdend met elkaars grenzen.

ik leef samen in diversiteit

Je legt uit wat diversiteit betekent.

Je legt de verschillende begrippen over samenleven in diversiteit uit. De begrippen over samenleven in diversiteit zijn:

- multiculturalisme
- monoculturalisme
- integratie
- inclusie
- exclusie

Je legt de verschillende vormen van diversiteit uit. De vormen van diversiteit zijn:

- lichaamsdiversiteit
- sociale diversiteit
- culturele diversiteit
- religieuze / levensbeschouwelijke diversiteit
- seksuele diversiteit

Je licht de voordelen van samenleven in diversiteit toe. De voordelen zijn:

- culturele verrijking
- uitwisselen van ideeën

- economische uitwisseling

Je licht de uitdagingen van samenleven in diversiteit toe. De uitdagingen zijn:

- meningsverschillen
- verschillende belangen
- verschillende referentiekaders
- risico van groepsdenken
- risico van uitsluiting

ik leef respectvol en constructief samen

sociale interactie en communicatie

Je beoordeelt of een sociale interactie respectvol verloopt in een gegeven situatie.

Je beoordeelt welke communicatievorm het meest respectvol en constructief is in een gegeven situatie.

Je verklaart waarom communicatie constructief of destructief is.

Je beoordeelt de gevolgen van gedrag en keuzes voor het welzijn van jezelf en anderen.

grenzen

Je legt uit wat geldige toestemming (consent) is.

Je analyseert of er sprake is van geldige toestemming (consent) aan de hand van de kenmerken:

- vrijwillig: zonder druk, manipulatie, intimidatie of dwang
- duidelijk: toestemming wordt expliciet geuit of ondubbelzinnig kenbaar gemaakt
- geïnformeerd: de persoon begrijpt waarvoor toestemming wordt gegeven
- specifiek: toestemming voor een handeling of situatie betekent niet automatisch toestemming voor andere handelingen of situaties
- actueel: toestemming geldt voor het huidige moment en de huidige situatie.
- bekwaam gegeven: de persoon is in staat een vrije en bewuste keuze te maken

context en relaties

Je analyseert verschillen tussen formele en informele contexten.

Je verklaart welke gedragsverwachtingen en communicatiestijlen passen binnen een formele en informele context.

Je beoordeelt welke omgangsvormen het meest gepast zijn in sociale en professionele situaties.

samenwerken en verantwoordelijkheid

Je analyseert factoren die bijdragen aan effectieve samenwerking.

Je beoordeelt welke aanpak de samenwerking in een gegeven situatie het meest bevordert.

ik reageer correct in een noodsituatie

Je past technieken voor levensreddend handelen in een gesimuleerde leeromgeving.

ongevallen en noodsituaties

Je herkent en benoemt symptomen bij ongevallen en noodsituaties op basis van bronmateriaal of een gegeven situatie. Ongevallen en noodsituaties zijn:

- bloeding
- hart- en ademhalingsstilstand
- letsels aan botten, spieren en gewrichten:
 - botbreuk
 - kneuzing
 - ontwrichting
 - verstuiking
- verdrinking
- verslikking
- wonden: huidwonde, brandwonde

eerste hulp

Je legt uit hoe de **6 basisprincipes** van eerste hulp toegepast worden. De basisprincipes zijn:

- blijf rustig in een noodsituatie
- vermijd besmetting
- handel als eerste hulpverlener
- zorg voor het comfort van het slachtoffer
- verleen psychosociale hulp
- houd rekening met emotionele reacties achteraf

Je beoordeelt of iemand de 6 basisprincipes van eerste hulp correct heeft uitgevoerd in een gegeven situatie.

Je legt uit in welke volgorde je de **4 stappen** in eerste hulp toepast. De stappen zijn achtereenvolgens:

- zorg voor veiligheid
- beoordeel de toestand van het slachtoffer
- raadpleeg gespecialiseerde hulp
- verleen verdere eerste hulp

Je beoordeelt of iemand de 4 stappen in eerste hulp correct heeft uitgevoerd in een gegeven situatie.

Je gebruikt het juiste noodnummer in een gegeven situatie. Noodnummers zijn:

- 101: politie
- 112: ziekenwagen en brandweer
- (+32) 70 245 245: antigifcentrum
- 1733: huisarts of huisartsenwachtpost

hartstilstand

Je legt uit wat een hartstilstand is.

Je herkent en benoemt symptomen van een hartstilstand.

Je legt uit in welke volgorde je de 6 stappen van reanimatie toegepast worden bij een hartstilstand.

De stappen bij reanimatie zijn achtereenvolgens:

- bepaal of de persoon bewusteloos is
- bel 112
- kijk of er een AED in de buurt is
- start borstcompressies
- beademing
- doorgaan tot de ambulance arriveert en de ambulancier het overneemt

Je beoordeelt of iemand de 6 stappen van reanimatie correct heeft uitgevoerd in een gegeven situatie.

Je legt uit hoe je hartmassage en mond-op-mond beademing uitvoert als onderdeel van de reanimatie.

Je beoordeelt of iemand hartmassage en mond-op-mond beademing als onderdeel van de reanimatie correct heeft uitgevoerd in een gegeven situatie.

ik ken mijn verleden

HISTORISCH REFERENTIEKADER

- Je situeert historische fenomenen in tijd en ruimte op een gegeven tijdlijn met de courante historische periodes en op een kaart.
- Je zoekt doelgericht informatie in diverse bronnen en verwerkt deze op een kritische en systematische manier.

HISTORISCH DENKEN

- Je vergelijkt bronnen over eenzelfde historisch fenomeen met aandacht voor betrouwbaarheid.

HISTORISCHE BEELDVORMING

- Je licht de betekenis van historische fenomenen uit westerse en niet-westerse samenlevingen toe.

MYTHEVORMING

- Je licht de mythevorming van een historisch fenomeen toe.

historisch referentiekader

Je situeert historische fenomenen (kenmerken, personen, plaatsen, ontwikkelingen en gebeurtenissen) op een tijdlijn in de juiste historische periode van het courante historisch referentiekader. De 7 historische periodes zijn:

- de prehistorie
- het oude nabije oosten
- de klassieke oudheid
- de middeleeuwen
- de vroegmoderne tijd
- de moderne tijd
- de hedendaagse tijd

Je situeert historische kenmerken, personen, plaatsen, ontwikkelingen en gebeurtenissen op een kaart.

Historische fenomenen

Elke samenleving, vroeger en nu, heeft haar typische kenmerken. We delen de kenmerken op in politiek, sociaal, economisch en cultureel. Elke persoon, plaats, gebeurtenis of ontwikkeling kunnen we in minstens één van deze vier domeinen situeren.

Om het voor jou concreet te maken, bakenen we de leerinhouden die je moet studeren af in thema's.

POLITIEK DOMEIN:

- kolonialisme en imperialisme
 - onafhankelijk Congo (1960-vandaag)
- oorlog en vrede
 - Guldensporenslag
 - Tweede Wereldoorlog

SOCIAAL DOMEIN:

- sociale organisatie van de samenleving
 - standensamenleving in het oude nabije oosten
 - impact van de Spaanse kolonisatie op Inca's en Azteken

CULTUREEL DOMEIN:

- kunst -en cultuuruitingen
 - bouwwerken uit de klassieke oudheid (Grieken en Romeinen)
 - cultuuruitingen uit de prehistorie

ECONOMISCH DOMEIN:

- economische activiteiten
 - de eerste en tweede industriële revolutie
 - rol van China in de wereldeconomie vandaag

historisch denken

Je krijgt op het examen bronnen over eenzelfde historisch fenomeen. We geven je hierbij ook informatie over de tijd, de plaats, de makers en de maatschappij.

Je vergelijkt met een stappenplan de betrouwbaarheid van de bronnen. Je volgt daarbij de volgende stappen:

- STAP 1: Je verzamelt informatie over de context van elke bron.
- STAP 2: Je interpreteert elke bron.

Je voert op het examen het stappenplan uit. Bij elke stap geven we je richtvragen die je helpen om het stappenplan uit te voeren.

STAP 1: Je verzamelt informatie over de context van elke bron.

- a) Je bepaalt de eigenschappen van de bronnen.
- b) Je bepaalt welke contextgegevens er eventueel ontbreken.
 - Je situeert de bron in:
 - de tijd
 - de ruimte
 - de maatschappelijke domeinen

- Je bepaalt de soort bron:
 - primair of secundair
 - geschreven, mondeling, materieel of audiovisueel

STAP 2: Je interpreteert elke bron.

a) Je leidt de informatie van de bron af.

- Wie is de maker van de bron? De maker is:
 - gekend
 - ooggetuige
 - tijdgenoot
 - opdrachtgever
- Voor wie was de bron bedoeld?
- Wanneer en waar werd de bron gemaakt?

b) Je beoordeelt de betrouwbaarheid van elke bron met behulp van de informatie van de bron.

- Is er reden om aan de betrouwbaarheid van de bron te twifelen? Je krijgt op het examen de redenen die de betrouwbaarheid kunnen bevestigen of in twijfel trekken.

c) Je vergelijkt de betrouwbaarheid van de bronnen.

historische beeldvorming

Er worden vandaag verschillende betekenissen gegeven aan eenzelfde historische persoon, plaats of gebeurtenis.

Je licht de betekenis toe die gegeven wordt aan historische fenomenen.

Je krijgt op het examen betekenissen over eenzelfde historische persoon, plaats of gebeurtenis met extra informatie.

mythevorming

Uit het beeld dat mensen vormen ontstaat soms ook mythevorming. Hierbij gebruiken mensen beelden over het verleden om hun eigen, actuele doelstellingen te bereiken.

Je krijgt op het examen bronnen over een historisch fenomeen. We geven je hierbij ook informatie over de tijd, de plaats, de makers en de maatschappij.

Je licht de mythevorming toe van een historisch fenomeen. We geven je richtvragen bij de bronnen die je helpen om de mythevorming toe te lichten.

- Wie is de maker van de bron?

- Wanneer werd de bron gemaakt?
- Welk beeld wil de maker van de bron tonen?
- Waarom wil de maker van de bron dit beeld tonen?

ik ben creatief

Je brengt kunst- en cultuuruitingen in verband met de context waarin ze voorkomen.

Je licht toe hoe een kunstwerk vanuit vorm en inhoud betekenis geeft.

Je krijgt op het examen afbeeldingen of filmpjes van kunst- of cultuuruitingen uit verschillende historische periodes. We geven je hierbij ook informatie over de tijd, de plaats, de maker en de maatschappij waarin het gemaakt is.

Het analyseren van de kunst- of cultuuruitingen doe je met een stappenplan. Je volgt daarbij de volgende stappen:

- STAP 1: Je verzamelt info over de kunst- of cultuuruitingen.
- STAP 2: Je beschrijft voor elke kunst- of cultuuruiting wat je ziet of hoort.
- STAP 3: Je interpreteert de kunst- of cultuuruitingen.
- STAP 4: Je licht je analyse van de kunst- of cultuuruitingen toe.

Je voert op het examen het stappenplan uit. Bij elke stap geven we je richtvragen die je helpen om het stappenplan uit te voeren.

STAP 1: Je verzamelt info over de kunst- of cultuuruitingen.

- de tijd: wanneer werd het gemaakt?
- de ruimte: waar werd het gemaakt?
- de maatschappelijke context
- de maker: wie heeft het gemaakt?
- titel/naam
- de soort kunst- en cultuuruiting
 - schilderij
 - beeldhouwwerk
 - bouwwerk
 - film
 - game
 - graffiti
 - lied

STAP 2: Je beschrijft voor elke kunst- of cultuuruiting wat je ziet of hoort.

- Welke materialen worden er gebruikt?
- Welke figuren, vormen, ... zie je?
- Wat is de schikking van de beeldelementen?
- Welke kleuren worden er gebruikt?
- Wordt er licht en schaduw gebruikt?
- Welke klanken, ritme, tempo, ... hoor je?
- Welke instrumenten of stemmen worden er gebruikt?

STAP 3: Je interpreteert de kunst- of cultuuruitingen.

a) Je bepaalt :

- het onderwerp (wat)
 - dood
 - het alledaagse
 - onrecht
 - liefde
 - gender
 - ...
- het doelpubliek (voor wie)
- de bedoeling(en) (waarom)
 - bekritisieren
 - bevestigen
 - decoreren
 - entertainen
 - identiteit vormgeven
 - informeren
 - praktisch gebruiken
 - schoonheid creëren

b) Je licht de samenhang toe tussen wat je ziet en/of hoort en het onderwerp en de bedoeling.

- Hoe ondersteunt wat je ziet en/of hoort het onderwerp?
- Hoe ondersteunt wat je ziet en/of hoort de bedoeling?
- Welke invloed heeft de maatschappelijke context op het onderwerp en de bedoeling?

STAP 4: Je licht je analyse van de kunst- of cultuuruitingen toe.

Nadat je alle voorgaande stappen hebt doorlopen, verwoord je wat je hebt waargenomen en geïnterpreteerd.

ik leef in een democratische rechtsstaat

Je reflecteert over de betekenis, de principes en de werking van de democratische rechtsstaat en jouw verantwoordelijkheid.

Je reflecteert over de democratische rechtsstaat.

- Je legt het begrip democratische rechtsstaat uit.
- Je herkent en benoemt de belangrijkste principes van een democratische rechtsstaat.
- Je legt het begrip scheiding der machten uit.
- Je herkent en benoemt de instanties die horen bij de drie machten.
- Je legt uit waarom de scheiding der machten belangrijk is voor de democratie.

Je reflecteert over de inspraak van burgers via de wetgevende macht op verschillende niveaus.

- Je legt uit hoe burgers kunnen participeren aan politiek via verkiezingen en referenda.
- Je beoordeelt de impact van het afschaffen van de stemplicht op de opkomst van de kiezers.
- Je herkent en benoemt de uitdagingen en risico's voor vrije verkiezingen.
- Je legt uit hoe je als burger verantwoordelijkheid kan opnemen binnen de democratische rechtsstaat. Je bepaalt de mogelijkheden en de beperkingen van je eigen rol.

Je reflecteert over het recht op vrije meningsuiting en persvrijheid.

- Je legt de begrippen vrije meningsuiting en persvrijheid uit.
- Je beoordeelt de vrije meningsuiting en persvrijheid in actuele voorbeelden.

Je licht rechtszekerheid en rechtsgelijkheid toe.

- Je legt de begrippen rechtszekerheid en rechtsgelijkheid uit.
- Je beoordeelt de rechtszekerheid en rechtsgelijkheid in actuele voorbeelden.

Je krijgt op het examen informatie over een actuele toestand in een democratische rechtsstaat.

- Je analyseert een actuele situatie binnen een democratische rechtsstaat.
- Je beoordeelt in welke mate de democratische principes worden nageleefd.
- Je formuleert mogelijke verbeterpunten en groeikansen.

ik maak deel uit van een sociaal rechtvaardige samenleving

Je licht toe hoe de overheid via inkomsten en uitgaven een impact heeft op de samenleving en ongelijkheid tracht te beperken.

de inkomsten en uitgaven van de overheid

Je licht toe hoe de inkomsten van de overheid een invloed hebben op de samenleving. De inkomsten van de overheid worden verkregen uit:

- directe belastingen zoals bedrijfsvoorheffing, onroerende voorheffing, ...
- indirecte belastingen zoals btw, milieubelasting, ...
- diverse inkomsten zoals boetes, vergoedingen voor diensten, ...
- inkomsten uit overheidskapitaal zoals verkoop of verhuur van gronden en gebouwen, ...

Je licht toe hoe de uitgaven van de overheid een invloed hebben op de samenleving. De uitgaven van de overheid omvatten:

- voorzien in collectieve behoeften, zoals veiligheid, onderwijs, openbaar vervoer, ...
- investeren in economische groei en ontwikkeling, zoals handel en transport, digitale infrastructuur, duurzaamheid, ...
- bijdragen aan het maatschappelijk leven, zoals cultuur en sport, sociale ontwikkeling jongeren, infocampagnes, ...
- sociale uitgaven, zoals de financiering van de sociale zekerheid, sociale woningen, projecten tegen armoede, ...

de overheid bevordert de sociale gelijkheid in de samenleving

Je legt uit hoe het principe van sociale zekerheid steunt op solidariteit in de samenleving.

Je legt uit op welke manier de Rijksdienst Sociale Zekerheid (RSZ) in België gefinancierd wordt via de werkgevers, de werknemers en de overheid.

Je herkent en benoemt in een gegeven situatie het juiste type uitkering binnen de sociale zekerheid:

- arbeidsongevallenuitkering
- jaarlijks vakantiegeld
- rust- en overlevingspensioenen
- uitkering beroepsziekte
- werkloosheidsuitkering
- ziekte- en invaliditeitsuitkering

Je herkent en benoemt een vervangingsinkomen of een aanvullend inkomen.

Je legt uit hoe de overheid de sociale ongelijkheid in de samenleving beperkt via het systeem van herverdeling. Het systeem van herverdeling bestaat uit:

- fiscale herverdelingsmaatregelen
 - progressieve personenbelasting (via belastingschijven)

- belastingvrijstellingen en -verminderingen
- belastingheffingen op vermogen
- indirecte belastingen met verschillende tarieven
- sociale herverdelingsmaatregelen
 - sociale bijstandsuitkeringen zoals leefloon
 - sociale woningen en huurpremies
 - energiepremies en renovatiesteun
 - studiebeurzen en vermindering inschrijvingsgelden
 - groeppakket
 - verhoogde tegemoetkoming in de gezondheidszorg
 - mobiliteitskortingen
 - kansentarieven voor sport en cultuur
 - uitkeringen met herverdelingseffect zoals pensioenen, werkloosheidsuitkeringen, ziekte- en invaliditeitsuitkeringen

ik ga werken

Je licht de gevolgen van het werken met een arbeidsovereenkomst en de toegang tot de arbeidsmarkt toe.

Je zoekt doelgericht informatie in diverse bronnen en verwerkt die op een kritische manier.

Je legt het belang van een arbeidsovereenkomst en het arbeidsreglement uit voor werkgever en werknemer.

Je herkent en benoemt de soorten arbeidsovereenkomsten op basis van de aard van het werk, de duur en de omvang van de prestaties.

Een arbeidsovereenkomst op basis van de aard van het werk:

- een arbeidsovereenkomst voor arbeiders
- een arbeidsovereenkomst voor bedienden

Een arbeidsovereenkomst op basis van de duur:

- een arbeidsovereenkomst voor een bepaalde duur
- een arbeidsovereenkomst voor een onbepaalde duur
- een arbeidsovereenkomst voor een vervangingsduur
- een arbeidsovereenkomst voor een welomschreven werk

Een arbeidsovereenkomst op basis van de omvang van de prestatie:

- een arbeidsovereenkomst voor een deeltijdse prestatie
- een arbeidsovereenkomst voor een voltijdse prestatie

Je herkent en benoemt de rechten en de plichten van de werkgever en de werknemer.

Je bepaalt of een recht of plicht thuishoort in de arbeidsovereenkomst of het arbeidsreglement.

Je herkent en benoemt de maatregelen voor welzijn en veiligheid op het werk.

Je legt de stappen uit van brutoloon naar nettoloon voor arbeiders, bedienden en studenten.

Je legt het doel uit van de bedrijfsvoorheffing en de sociale zekerheidsbijdrage binnen de loonberekening.

Je legt uit hoe een gezinssituatie de berekening van de bedrijfsvoorheffing beïnvloedt.

Je licht een arbeidssituatie toe aan de hand van bronmateriaal dat je op het examen krijgt. Je verwerkt de informatie op een kritische manier.

Een mogelijke arbeidssituatie is:

- de beëindiging van de arbeidsovereenkomst
- de proefperiode bij studenten
- de schorsing van de arbeidsovereenkomst
- het verbod op nachtarbeid
- loonnormen en uitbetaling loon
- overwerk en overloon
- ...

Mogelijk bronmateriaal is:

- een arbeidsovereenkomst
- een arbeidsreglement
- een krantenartikel
- een brochure
- een loonfiche
- een wettekst
- ...

Je legt uit met welke vragen of problemen een werknemer of student terecht kan bij diverse instanties en organisaties. De instanties of organisaties zijn:

- Comité voor Preventie en Bescherming op het Werk (CPBW)
- Rijksdienst voor Sociale Zekerheid (RSZ)
- Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening (RVA)

- student@work
- vakbonden
- Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding (VDAB)

ik beheer mijn financiën

Je beargumenteert binnen een persoonlijk budget of gezinsbudget keuzes bij aankopen, rekening houdend met de totale kostprijs en de financieringskost.

Je vergelijkt sparen en beleggingsvormen op het vlak van risico en rendement.

de totale aankoopkost

Je berekent de totale kostprijs van een aankoop, rekening houdend met

- een eventuele commerciële korting
- eventuele bijkomende kosten verbonden aan de aankoop
 - Bijkomende kosten kunnen zijn:
 - eenmalige bijkomende kosten zoals bijvoorbeeld inschrijvingskost, leveringskost, ...
 - terugkerende bijkomende kosten zoals bijvoorbeeld abonnement, verzekering, ...
- de btw, afhankelijk van het btw-percentage.

Je herkent en benoemt de rechten en plichten van de koper en verkoper in een verkoopovereenkomst.

Je herkent en benoemt deze consumentenkredieten op basis van hun kenmerken:

- de verkoop op afbetaling
- de lening op afbetaling
- de kredietopening via een kaart of een geoorloofde debetstand
- de financieringshuur of leasing

Je beoordeelt welk consumentenkrediet geschikt is in een gegeven situatie.

Je herkent en benoemt de onderdelen van een consumentenkrediet. De onderdelen zijn:

- de looptijd
- de rentevoet
- het geleende bedrag
- het jaarlijks kostenpercentage (JKP)
- het maandelijks afbetalingsbedrag

Je berekent in een gegeven consumentenkrediet:

- de nog openstaande schuld
- de totale rente (meerprijs van de financiering)
- de totale terugbetaling

Je legt de mogelijke risico's en gevolgen van lenen en schulden uit.

Je legt uit welke maatregelen je kunt nemen om financiële problemen te vermijden.

persoonlijk of gezinsbudget

Je herkent en benoemt soorten inkomsten en uitgaven in een persoonlijk of gezinsbudget.

De soorten inkomsten zijn:

- terugkerende inkomsten
- toevallige inkomsten

De soorten uitgaven zijn:

- variabele uitgaven
- vaste uitgaven
- onvoorziene uitgaven
- uitzonderlijke uitgaven

Je stelt een budgetplan op om inzicht te krijgen in je inkomsten en uitgaven en berekent hoeveel je kunt sparen.

Je beoordeelt een persoonlijk of gezinsbudget en verantwoordt aankoopkeuzes, rekening houdend met factoren. De factoren zijn:

- de aankoopkost
- de duurzaamheid
- de financieringskost
- de inflatie
- de noodzakelijkheid
- de spaarbuffer
- de terugbetalingscapaciteit

Je legt uit waarom het belangrijk is om jouw persoonlijke administratie bij te houden. Mogelijke persoonlijke administratie is:

- het aankoopbewijs: factuur, kasticket, aankoopovereenkomst, ...
- het garantiebewijs
- het rekeninguittreksel

- de verzekeringspolis
- de loonstrook of individuele rekening
- ...

sparen en beleggen

Je vergelijkt het doel van een zichtrekening, een spaarrekening en een termijnrekening.

Je legt uit hoe de rente is samengesteld.

Je legt de kenmerken van verschillende beleggingsvormen uit en vergelijkt hun risico en rendement. De beleggingsvormen zijn:

- de obligatie
- de cryptomunt
- het beleggingsfonds
- het traditionele beursaandeel

Je legt uit hoe inflatie het sparen en beleggen beïnvloedt.

Je vergelijkt de risico's en opbrengsten van sparen en beleggen en je legt uit welke optie het beste is afhankelijk van factoren. Deze factoren zijn:

- de duur dat je je geld kan missen of wil laten groeien
- de rentevoet en de inflatie
- het risico dat je bereid bent te nemen
- je financieel doel
- je kennis over de financiële markt

ik ben verzekerd

Je licht de verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid bij een schadegeval toe.

Je legt uit waarom het belangrijk is om een verzekering voor een mogelijk schadegeval af te sluiten.

Je krijgt op het examen een beschrijving van een schadegeval. Je haalt er informatie uit om een correcte schadeaangifte in te dienen. Mogelijke informatie is:

- de datum en het uur van het schadegeval
- de aard van de schade
- de getuige

- de verantwoordelijke
- de juridisch aansprakelijke
- de begunstigde
- ...

Je krijgt op het examen een beschrijving van een schadegeval. Je legt uit welke verzekering dekking biedt. De verzekeringen zijn:

- de autoverzekering auto
- de verzekering bromfiets
- de brandverzekering
- de familiale verzekering
- de rechtsbijstandsverzekering
- de hospitalisatieverzekering

Je haalt informatie uit gekregen bronmateriaal over de dekking die deze verzekering biedt.

ik ben digitaal vaardig

Je gebruikt courante functionaliteiten van vergelijkbare toepassingen om digitale inhoud te creëren.

Je respecteert ethische, sociale en legale regels bij het gebruiken van digitale technologie.

Je zoekt doelgericht informatie in diverse bronnen en verwerkt die op een kritische manier.

Tijdens het examen krijg je gesloten vragen over de onderdelen van het office-pakket, zoals Word, Excel en PowerPoint. Je werkt niet met de programma's zelf, maar krijgt schermafdrucken uit Windows 10 en MS Office 365. Op basis van die informatie beantwoord je de vragen.

digitale inhoud creëren

het tekstverwerkingsprogramma Word

Je past tekenopmaak toe: lettertype, tekengrootte, vet, cursief, onderstrepen, tekstkleur, markeren, super- en subscript, doorhalen.

Je past alineaopmaak toe: regelafstand, uitlijning en inspringen, tekstdoorloop, afstand tussen alinea's.

Je voegt een opsomming in of wijzigt deze.

Je past een paginaopmaak toe: marges, afdrukstand en formaat.

Je voegt een kop- en voettekst in of wijzigt deze.

Je voegt automatische paginanummering in of wijzigt deze.

Je ontwerpt een tabel en wijzigt het tabelontwerp: randen en arcering, uitlijnen.

Je wijzigt de tabelindeling: toevoegen of verwijderen van rijen en kolommen, samenvoegen of splitsen van cellen.

Je maakt cellen op: arceren, randen, uitlijnen tekst in een cel.

Je drukt een document af door de gevraagde instellingen te selecteren zoals sortering, enkelzijdig of dubbelzijdig afdrukken, kleur.

Je slaat een document op als PDF.

het rekenblad Excel

Je herkent en benoemt de structuurelementen van een rekenblad: cel, celadres, bereik, rij, kolom, werkblad, werkmap.

Je maakt structuurelementen op: lettertype, randen en opvulling, celinhoud uitlijnen, rijhoogte en kolombreedte, cellen samenvoegen en centreren, tekststand.

Je bewerkt structuurelementen: rijen en kolommen invoegen en verwijderen, cellen wissen, invoegen en verwijderen.

Je voert op een efficiënte manier gegevens in met de vulgreep.

Je past de juiste getalnotatie toe: valuta, percentage, aantal decimalen, datum en tijd.

Je past voorwaardelijke opmaak toe op een cel of op een bereik.

Je gebruikt op een efficiënte manier formules en operatoren: *, -, +, / en ().

Je gebruikt op een efficiënte manier formules met absolute en relatieve adressering.

Je gebruikt op een efficiënte manier wiskundige formules: SOM, GEMIDDELDE, MIN en MAX.

Je gebruikt op een efficiënte manier de functie VERT. ZOEKEN.

Je gebruikt op een efficiënte manier de logische functie ALS.

Je ontwerpt een eenvoudige grafiek zoals kolom-, lijn-, staafgrafieken, cirkeldiagrammen en spreiding.

Je past de opmaak van een grafiek aan.

Je voert basisbewerkingen op grafieken uit zoals grafiekelementen toevoegen, gegevens selecteren, rijen en kolommen omdraaien, grafiektype aanpassen en grafiek verplaatsen.

Je drukt een werkblad of een deel van een werkblad efficiënt af.

het presentatieprogramma PowerPoint

Je ontwerpt een presentatie of past ze aan.

Je past basisbewerkingen toe op dia's: nieuwe dia invoegen, de indeling en de opmaak aanpassen, dia's verwijderen of dupliceren, diaovergangen aanpassen, animaties toevoegen of aanpassen.

Je voegt op dia's tekstvakken in, voegt tekst in en verandert de opmaak van de tekst, voegt vormen in.

Je voegt een hyperlink in.

Je voegt een actieknop toe.

Je start een diavoorstelling en presenteert dia's met verschillende weergaven.

Je maakt een gepaste afdruk van een presentatie zoals hand-outs, overzichten en notitiepagina's.

Je bewaart een presentatie in verschillende bestandsindelingen zoals pptx of ppsm.

ethische, sociale en legale regels respecteren

Je krijgt op het examen een situatie die zich afspeelt in de digitale wereld. Je handelt volgens de juridische, ethische en sociaal verantwoorde regels. Je krijgt bronmateriaal waar je informatie uit haalt en je verwerkt deze op een kritische manier. De situatie kan gaan over:

- auteursrecht
- creative commons
- cyberpesten en -intimidatie
- digitale wachtwoorden
- nepnieuws
- phishing
- portretrecht
- privacyrecht

Je past de principes van netiquette toe in je online communicatie.

Informatie over het examen

Zo ziet het examen eruit

Je legt het examen af in het examencentrum in Brussel. Het examen duurt 90 minuten.

Het digitale examen bestaat uit gesloten en open vragen. Er zijn verschillende vraagtypes: invulvragen, sleepvragen, dropdownvragen, meerkeuzevragen ... Elk vraagtype heeft een eigen instructiezin, die aangeeft wat je precies moet doen.

Bij een aantal opdrachten horen videofragmenten, foto's, stukjes tekst ... Wat je met deze bronnen moet doen, staat duidelijk aangegeven in de opdracht.

Tijdens het examen mag je gebruik maken van bijvoorbeeld rekenapps, een spelcontrole en een eenvoudig woordenboek. We raden je aan om thuis te oefenen met deze hulpmiddelen. Je vindt op de website ook een oefenexamen waarmee je de verschillende vraagtypes kan inoefenen. Uiteraard is dit geen echt examen: de bedoeling is dat je de techniek van de digitale vraagtypes in de vingers krijgt. Alle info om je voor te bereiden vind je op onze website: [Voorbereiden op je examen bij de Examencommissie secundair onderwijs](#).

Dit neem je mee

Je neemt je identiteitskaart of een geldig alternatief mee. In het examenreglement vind je wat geldige alternatieven zijn.

Je laat al je persoonlijke spullen achter in een locker in de onthaalruimte. Als je een gsm/smartphone of smartwatch, maar ook cursusmateriaal of samenvattingen bij je hebt in de examenruimte beschouwen we dit als examenfraude.

Dit krijg je van ons

Je krijgt van ons het materiaal dat je nodig hebt om je examen te maken:

- een balpen en kladpapier
- hoofdtelefoon

Zo verloopt het examen

Je meldt je aan bij de balie met je identiteitskaart of een geldig alternatief.

In het examenlokaal zelf mag je geen persoonlijke spullen bij je hebben. Na je aanmelding aan het onthaal berg je daarom je jas, je tas of rugzak én je gsm op in een locker.

Je leest de instructies op de examencomputer en tikt de code van de examensticker in om je examen te starten.

Als je klaar bent, sluit je je examen af met de knop beëindigen. Dat kan ten vroegste 15 minuten na de start van het examen. Geef je kladblad af aan de toezichter.

Zo beoordelen we je examen

Er is geen giscorrectie.

onderdeel	gewicht
ik ben wie ik ben	5 %
ik leef samen met anderen	7,5 %
ik reageer correct in een noodsituatie	7,5 %
ik ken mijn verleden	10 %
ik ben creatief	7,5 %
ik leef in een democratische rechtsstaat	5 %
ik maak deel uit van een sociaal rechtvaardige samenleving	10 %
ik ga werken	12,5 %
ik beheer mijn financiën	12,5 %
ik ben verzekerd	7,5 %
ik ben digitaal vaardig	15 %

Hoe kan je de leerstof studeren?

De Examencommissie maakt geen cursussen en stelt geen boeken ter beschikking. Je kan studiemateriaal kopen in een (online) boekhandel of ontlenen en raadplegen in een bibliotheek. De bibliotheken van de lerarenopleiding aan de universiteit of de hogeschool bieden heel wat leermiddelen aan.

We hebben voor jou een selectie gemaakt van interessante boeken, websites en ander materiaal.

Uiteraard mag je ook andere bronnen gebruiken. Ga altijd na of je alle thema's uit de vakfiche verwerkt hebt. Soms staat er in een boek of cursus meer dan wat je moet kennen, in andere staat niet alle leerstof uit de vakfiche opgenomen.

Let op! Mogelijk is een boek of cursus niet langer verkrijgbaar of zijn de meest recente werken nog niet opgenomen. Ook websites veranderen soms van naam of worden aangepast. Als je niet op de juiste website terechtkomt, kan je die proberen te vinden via een goede zoekmachine.

Leerboeken en methodes

leerboek of methode	uitgeverij	gegevens
Mavo & ik 5 leerwerkboek	Van In	isbn 978-94-647-0080-0
Mavo & ik 6 leerwerkboek	Van In	isbn 978-94-647-0472-3
Mens & samenleving	Pelckmans	isbn 978-94-6310-660-3
Pit EHBO	Plantyn	Isbn 978-90-4970-977-8

Websites

website	Wat vind je hier?
https://www.lessonup.com/nl/lessons/nl/EHBO	informatie over het onderdeel "ik reageer correct in een noodsituatie"
https://www.vlaamsparlement.be/nl/voor-scholen/educatief-materiaal Bundel: Verkiezingen 2024: #zozitdat#nieuwe_editie https://www.vlaamsparlement.be/nl/voor-scholen/educatief-materiaal Bundel: Over democratie, burgerzin en politiek (groene bundel)	informatie over het onderdeel "ik leef in een democratische rechtsstaat"
https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2020/06/30/kinderen-van-de-kolonie-tijdslijn/ https://wikikids.nl/Congo-Kinshasa (geschiedenis) https://isgeschiedenis.nl/nieuws/congo-de-weg-naar-een-democratie	informatie over onafhankelijk Congo (1960-vandaag)
https://www.nationalgeographic.nl/geschiedenis-archeologie/a60787867/guldensporenslag https://geschiedenismagazine.nl/waar-draaide-de-guldensporenslag-om	informatie over de Guldensporenslag
https://wikikids.nl/Tweede_Wereldoorlog https://historianet.nl/oorlog/tweede-wereldoorlog/tweede-wereldoorlog-opmaat-verloop-en-einde	informatie over de Tweede Wereldoorlog
https://www.youtube.com/watch?v=JR6xTtJbVG0 https://prezi.com/vpzk5adrjhfm/de-egyptische-standenmaatschappij/	informatie over de standensamenleving in het oude nabije oosten

https://isgeschiedenis.nl/nieuws/de-verovering-van-amerika https://mijngeschiedenis.be/ontdekking-verovering-en-kolonisatie-van-latijs-en-zuid-amerika/#google_vignette	informatie over de impact van de Spaanse kolonisatie op Inca's en Azteken
https://architectuurweb.wordpress.com/2016/06/15/griekse-architectuur/ https://romeinse-kunst.blogspot.com/p/romeinse-bouwkunst.html	informatie over bouwwerken uit de klassieke oudheid
https://nl.wikibooks.org/wiki/Kunstgeschiedenis/Prehistorische_kunst	informatie over cultuuruitingen in de prehistorie
https://historiek.net/industriële-revolutie-samenvatting-oorzaken-gevolgen/78430/ https://schooltv.nl/video-item/high-speed-history-wat-was-de-industriële-revolutie	Informatie over de eerste en tweede industriële revolutie
https://www.dewereldmorgen.be/artikel/2024/02/20/waarom-doet-de-chinese-economie-het-zo-goed-en-waarom-is-dat-een-goede-zaak/	informatie over de rol van China in de wereldeconomie vandaag
https://werk.belgie.be/nl/themas/arbeidsreglementering https://werk.belgie.be/nl/themas/arbeidsovereenkomsten	Informatie over het onderdeel "ik ga werken"
https://2financiele-geletterdheid.org/	Informatie over het onderdeel "ik ga werken" en "ik beheer mijn financiën"
https://www.wikifin.be/nl	Informatie over het onderdeel "ik beheer mijn financiën"
https://www.wikifin.be/nl/budget-betalen-lenen-en-verzekeren#paragraph-8	Informatie over het onderdeel "ik ben verzekerd"
https://www.assuralia.be/nl/scholen	Informatie over het onderdeel "ik ben verzekerd"
https://www.vdab.be https://www.gratiscursus.be/ (gratis online opleidingen ms-office)	Informatie over het onderdeel "ik ben digitaal vaardig"